

Euskal Herriko Ahotsak
ahotsak.com

Sabin Gabiola Plaza

*Amoroto,
Bizkaia
(1918-2018)*

Aurkibidea

Biografia

Amorotoko Odiaga auzoko Etxebarrin jaio, hazi eta bizi izandakoa. Aita bertakoa izan zuen eta ama mendexarra. 18 urte zituela, gerratean, zapadoreen batailoira joan zen boluntario. Santoñan atxilotu ostean, nazionalen alderdira eraman zuten: Logroñon, Bilbon, Teruelen, Caceresen... ibili zen. Gazterik hasi zen baserriko beharretan eta horri buruzko hainbat kontu kontatu zizkigun gerrako kontuekin batera.

Zintak

AMT-002

- **Proiektua:** Euskal Herriko Ahotsak
- **Elkarrizketatzailea(k):** Goiria Mendiolea, Nerea
- **Data:** 2011-10-10
- **Iraupena:** 61 min
- **Euskarria:** Bideo digitala
- **Kodifikatzailea:** Unamuno, Arianne

AMT-003

- **Proiektua:** Euskal Herriko Ahotsak
- **Elkarrizketatzailea(k):** Goiria Mendiolea, Nerea
- **Data:** 2011-10-11
- **Iraupena:** 61 min
- **Euskarria:** Bideo digitala

Pasarteak

1. Abadeei agurra militarren pare

- **Erref:** AMT-002/006
- **Iraupena:** 0:03:05. **Hasi:** 00:11:31. **Bukatu:** 00:14:36
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Erljioa » Elizaren indarra

Laburpena:

<p>Neskak eta mutilak bereizita ibiltzen ziren eskolan. Abadeak agurtu egin behar izaten ziren makurtuta, militarren pare. Eguerdiko hamabietan errezatu egin behar izaten zuten. Eskola baino garrantzitsuagoa zen dotrina.</p>

Transkripzioa

- Mutilek mutiletara edo...? Eskolan.
- Ez, bai. Mutilek mutiletara, ta neskak nesketara egoten giñen, hori bai, Bai, bai. Ta ordun.... On (orain) abadeik be ez dago Amoroton ta, andrazko batek emoten dau. Atzo be, andrazko batek emondako mezie entzun gendun.
- A, bai?
- Mojie edo. Ta abadik, kristo lakoxe abadik, morroskuk egoten zin, ba, bueno... Ta abadik ordun saludau egin biher izeten zin /einbizitezin/ gerra denporan, ha zera, militarrek lantxerik. Abadik saludau, saludetan zin ordun.
- Zelan ?
- Bai, eskuaz einde!
- Eta, makurtu ta...?
- Bai. Bai. Ta hamabixek joten ebenien /jotebenin/ be errezuek. Hamabixek joten ebenien hamabixetako errezue. Ta hemen bat, izen zan, horixe. Paki, hemengu da Paki. Ez dakit! egon zara zu Pakiaz. Ba hangoxe etxe ku da Paki. Bueno, ixetex Goixoku... horkue, baia horraxez ez kondute dago. Ta gizona be denpori da hil jakola. Gizona, gizona be, hiru bat urte edo ixango die, bai...
- Orduen, hori abadiari ta errespetue...
- Bueno, abadiari, bai hoixe!
- Baina, eskolan eukitzen zenduen ala abadie?
- Eskolara be etorri sarri egitten zan. Baiña ordun, eskoli baiño gehixago be dana zan dotreiñi edo zera zan, ikasi barik, ikasten zana, dana dotreiñi ta hortakoixe zera ikesi biher izaten zan ordun. Bai.
- Bai, zer zan inportantiaue eskolie baiño?
- Eskoli baiño, inportantiaue izaten zan, ba... Ordun, dana haxe zan ta. Bai.
- Eta eskolan, maisue edo maistrie edo?
- Maisue eukitzen gendun guk. Mutilek maisue eukitzen gendun. Ta maistrik ordun, neskak, bai. Neskak maistri. Ta maistrien eskoli zan hemendiko aldin, [horixe] goiezela, berton entradan zan.
- Eta nungotarrak eurek?
- Nungotarrak, lantzien leku batekuk egoten zin. Bai, lantzien leku batekuk.
- Baina euskeldunek?
- Euskaldunek gehixenin; baiña iñoz bai, "kastillanuk" be egon zin iñoz.

2. Gerra garaian ikasi zuen erdaraz

- **Erref:** AMT-002/007
- **Iraupena:** 0:00:50. **Hasi:** 00:14:36. **Bukatu:** 00:15:26
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Euskara » Euskararen egoera

Laburpena:

<p>Bere amak esaten zuen erdaraz bai eta ez bakarrik ikasi zuela. Sabinekin gerra garaian ikasi zuen gaztelera apurra.</p>

Transkripzioa

- Kastillanue... Hori beste gauza bat. Nik erdaraz... Nire amak esaten eban ze erdera [berak ekixela] "si" ta "no", ta eurek noz esan biher daben, nun kolokau be ez eurek, esaten eban. Ta pentsau hortik ze ikesiko naban nik!

Ta nik gerra denporan ikesi naban nik ikesi naban apurre.
- A bai?
- Bai, gerra denporan. Hortxe gerran nebilela. Ta hemen enjeneralien hemen Gipuzku parteko lagunek euki nittuzen asko, baiña nahixao izeten naban erdera ikesteko balego... erdaldunak balegoz nahixa izeten naban, e! Hori eukitten naban, neure buru zaharrin eukitten naban hori. Bai.

3. Zapadoreetan izena emanda boluntario

- **Erref:** AMT-002/010
- **Iraupena:** 0:02:08. **Hasi:** 00:19:23. **Bukatu:** 00:21:31
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Borroka

Laburpena:

<p>Gernika bonbardatu zutenean, hegazkinak ikusi zituzten. Zapadoreetan boluntario eman zuen izena. Gauez lan egin eta egunez lo egiten zuten. Hamar pezeta ordaintzen zioten eguneko. Tabakoa ere ematen zieten.</p>

Transkripzioa

- Gerrie urten zanekoa?
- Gerrie urten zaneque, ba, Gernika bonbardeau ebenien be hementxe gengoan gu. Ordun be gu mutikuk ta. Hor ziher lantzien hiru abioe agertzen zin hortik honutz ta hamen ziher, bueno, abioie ta. Gero, barritz, gero akabo. Hor ziher jun giñanin, akabo barritz. Bueno, bueno. Zapadorietan edo nun-nun apuntau biher. Ze guk, sartu zakun erropa batzuk ta, [genduzen] erropak ta, zakun sartu ta, han jun giñan gu aurretik. Ta gero, ba, nunun apuntau bihar ta Zapadorietan apuntau giñen. Gabaz egitten gendun biharra biharra, ta egunez lo egitten zan apurre, egunez.
- Ta zer dala ta jua ziñen, zer dala eta dezididu zendun Zapadorietara juatie?
- Zer dala eta, ba, hor ziher jun [giñan gu] hor aurrin, baiña gu... guaz jun ziñak be, gure paltarik ez euken harek be. Ta guk be, jango bagendun, irabazi ein biher gendun pixkat. Ta hamar pezeta pagetan euskuen.
- Hamar pezeta?
- Hamar pezeta!
- Ze, astie edo hillie edo...?
- Egune, egunien hamar pezeta! Ta zera be bai, fumetako be raziñoie be. Nik ontxe fumau dot... On be ba... hori bizixuori badauket. On be goxin "Ducados" bat, zigarro bat, goxin armosautekun beti. Han tekamanan dauket [...]. Baiña ordun pakete bat inguru lauskitzen gendun, e.
- A bai?
- Bai! Enda, gero, gerratik etorritte be bai. Errazionamentue altxaten gendun, ta tabako, ta puru zaharra ta...

4. Abereen ermandadea

- **Erref:** AMT-002/012
- **Iraupena:** 0:04:21. **Hasi:** 00:23:50. **Bukatu:** 00:28:11
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Herriko giroa » Auzokoen arteko harremana

Laburpena:

<p>Kofradiak eta ermandadeak zeuden. Abereena eta pertsonena (botikak eskuratzeko) izaten ziren. Zela funtzionatzen zuten kontatzen du. Okela denen artean banatzen zuten. Apaizari ordaindu egiten zitzaion, soldata izan zezan.</p>

Transkripzioa

- Kofradixen gauza asko eitten zien lehen.
- Bai. Ta gero, ganaue be bai, ganau ermandadak-eta ordun. On danak gastau die. Ganau ermandadak eta ordun gauza asko zan. Ta personen ermandadi be egon zan, e! Nire aitxek esaten eban /esateban/ egon zala. Ta hor goiko, zer bateko, baserri bateko, zerak, andriek, zera, alimentue zertzeko botikak hartzen zittula ta harexegaittik apurtu zala, esaten eban aitxe zanak.
- Pertsonan ermandadie?
- Bai, personana egon zan ermandadie, botikak-eta, egon zan, ermandadie egon zan.
- Ta ganauenak zelan funtzionetan eban?
- Ganauena, barritz... ganauena, ba... Ganauetan asko galtzen zan. Ta bai, ba, ganau... dana... ermandade itzela egon zan hemen. Zabal! Jangoikuk daki ze lekuraiño, ze Markiñakuk be egon zin-ta hemengo ermandadan.
- Ta nor ibiltzen zan listeru edo?
- Ordun, kabuek ta, ba, zera, kabuk lantzien batzuk ixentau ta kabuk egoten zin. Ta gero, ba, zera, ofizinisti edo pixka bat eskolatxue eukana bat. Ta hamen lehelengo bat egon zan aurretik Mateo esaten eutsen bat, ta gero ba Telleixe... neure koñetue, Tellerixekue. Ta holantxik beste lekutan be, Lekitxon-ta be, danin holantxik ermandadak.
- Ta tranparik ez eban eitten jentiek?
- Bai, eingo... eingo eben tranpak. Bai eingo zin tranpak, bai segurua.
- Ze ganadue hil jakola edo gaixotu edo...
- A! Bai, bai.
- Ta gero zer kobretan zan zeozer pasau ezkeru? Kobrau eitten zan ermandadetik edo?
- Bai, klaro kobretan zana! Ta okeli be aprobezetako modukue bazan, okeli be errepartidu egitten zan.
- A, bai?
- Bai, okeli errepartidu ta [ibili]. Kapazuekin etorri... dana jentie, ermandadekuk danak, etoritte hemen egoten zin ta, ba, okelie eruten eben. Ta gero handixerik, proporziñoien, handixerik pagau.
- Noreri emoten jakon okelie, ermandadekoari...?
- Ermandadekuai, bai.
- ... eta noreri gehixago?
- Ermandadekuai bakarrik, bai, bai, bai, bertako... soziuai.
- Eta beterinarioari edo?
- Beterinarixue... bai, ekarri ein biher izeten zan beterinarixue. Bai, beterinarixuaz zertu ein biher ixaten zan. Baiña beterinarixuai emon ez dakit... ez dakit /eztait/ ba zeozer borondatetxue igul emongo jakon, baiña ez dakit ba, ez dakit zelan ixaten zan hori.
- Eta abadieri?
- E?
- Abadieri?
- Abadiari e... Abadiak ba ez ei eben irabazten bihar beste ta "Culto y

Clero" ta... hori geure denporan, Horrek pagetan be denporadan egon giñan.
- "Culto y clero"?
- Gu umiek... E?
- Zer da hori "Culto y Clero"?
- "Culto y Clero" esaten jakon abadiari pagetan jakuena.
- Baiña ze pagetan zan edo...? Esplikaizu.
- Zer? Ba, hainbeste diru eta hantxe zeozer... abadiari pagau, ez ebala biher beste irabazten ta. Bai.
- Ba eliziek be emongo eutson dirue.
- E?
- Elizatik be hartuko eban dirue.
- Bai ba! Baiña ez ebala ba biher dan beste... Ha ez zala sufiziente esaten eben behintzet eta ez zan ixengo. Eta gero, hoixe, "Culto y clero" ipini eben ta handiek pagetan zan zeozer. Gauza handixe ez zan izengo, baiña...

5. Trintxerak egiten kandelen argipean

- **Erref:** AMT-002/015
- **Iraupena:** 0:03:54. **Hasi:** 00:29:25. **Bukatu:** 00:33:19
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Borroka

Laburpena:

Kandelak erabiltzen zituzten trintxerak egiterakoan argia izateko. Aitzurra eta pikatxoiarekin ibiltzen ziren. Galdakaon denboraldia egin zuten. Eskolak zein babeslekua bonbardatu zituzten. Bonbak botatzen zituztenean, ahoan zerbait izatea komeni izaten zen.

6. Espiatzat hartuta, preso

- **Erref:** AMT-002/016
- **Iraupena:** 0:01:58. **Hasi:** 00:33:19. **Bukatu:** 00:35:17
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Errepresioa

Laburpena:

<p>Hamazortzi urterekin hasi zen babeslekuak eta trintxerak egiten. Espiak zirelakoan, kartzelaratu egin zituzten etxetik gertuan. Anekdota bat kontatzen du.</p>

Transkripzioa

- Ta lehelengo-lehelengo, hemen, trintxerie [ein eben] hor be, zerien. Ta, ba, hamazortzi urtegaz, zertu giñuezan. Ba hamazortzi urtegaz sartu giñan ta trintxeragiñera, ta deittu oskuen horra. Ta hor mendi batera jun giñen ta...

-Aztarrikara edo?

- Errefujixuk eitten ta zerak eitten. Ta han datoz zerak... zelan esaten jakuen ordun? Han datoz zein da ispixak giñela-ta hartu giñuezan. Ta Astobitxa esaten otsen /esatotsen/ Berrittuko kuarto zahar baten egon

giñan. Lehenengo kartzelie hantxe ein neban nik. Gero, ba, lantzien leku baten, gero. Baiña, lehenengo kartzelie hortxe.

- Ispixak ziñielako?

- Ispixak giñela ta hartu giñuezan. Bai, ba, ordun, argixekin zeñiak einde, dana zertzen eben. Hemen ibili zan jaleue! Markiñan be, Gaitan be, hemen zereko batek hartu ta Ubillako presan be lepun pasau ebela esaten eben honutz. Ta gero hor ibili zan, sabairik sabai, ta lantzien leku baten ezkutaute. Ta hemen, koban be eon zan. Koba entzutie eukiko dozu hori, Koba famaue, on proban-ta dabil. Horren aitxe neure kintxu zan. Ta han be, ba, koban ezkutaue ein biher [nunun]. Kobie zan etxin aurrin kobie. Ta egonda nao ni han. Ta euki eben Gaitan danentzako [sala] zatixe sartute koban. Ezkutaue ein biher nun o nun. [Sala] zatixe sartute egon zan. Bai, ta hantxe euki eben /eukiben/. Bai. Ta on gora aldeta dao. Handik alde ta behien dauko, behien, Aulestin, behien dauko etxie eginda. Ta hantxe bizi da. Baiña... Ta alaba bat dauko harek.

7. Santoñan preso

- **Erref:** AMT-002/017
- **Iraupena:** 0:04:09. **Hasi:** 00:35:17. **Bukatu:** 00:39:26
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Errepresioa

Laburpena:

Bizkargin trintxerak egiten ari zireneko pasadizoa kontatzen du. Trintxerak egiten aritu zenean, ez zuen armarik izan. Santoñan nazionalek harrapatu zituzten eta Laredora eraman zituzten. Makarroiak zer ziren han ikasi zuen. Karrantzan zeudeneko pasadizo bat kontatzen du.

8. Preso alde batetik bestera

- **Erref:** AMT-002/018
- **Iraupena:** 0:03:22. **Hasi:** 00:39:26. **Bukatu:** 00:42:48
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Errepresioa

Laburpena:

Laredon kanpaleku baten eduki zituzten nazionalek. Handik Logroñora eraman zituzten, gero Bilbora, Teruelera eta Caceresera. Handik, berriz, Ciudad Realera eraman zituzten. Han zeudela bukatu zen gerra. Fronte bien bitartean, ortu handiak zeuden eta handik elikatzen ziren. Kontrarioekin karta-jokuan ibiltzen ziren.

9. Badajozeko triskantzak

- **Erref:** AMT-002/019
- **Iraupena:** 0:03:26. **Hasi:** 00:42:48. **Bukatu:** 00:46:14
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Errepresioa

Laburpena:

Badajozen zegoela ezagutu zuen tankea zer zen. Han ikusi zuen gizon bati begi biak nola atera zizkioten. Triskantza handiak ikusi zituen han.

10. Gerra garaiko jantziak eta hornigaiak

- **Erref:** AMT-002/020
- **Iraupena:** 0:03:26. **Hasi:** 00:46:14. **Bukatu:** 00:49:40
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Soldadutza
- Ohiturak eta bizimodua » Jantzi eta orraztu » Arropa eta oinetakoak

Laburpena:

Manta bat hartuta ibiltzen ziren. Jantziak eta oinetakoak eskasak izaten zituzten. Fusila eta esku-bonbak izaten zituzten aldean. Anekdota bat kontatzen du. Gerra bukatu zenean, instrukzioa eman zieten nazionalak.

11. Gerran hildako amorotoarrak

- **Erref:** AMT-002/021
- **Iraupena:** 0:02:56. **Hasi:** 00:49:40. **Bukatu:** 00:52:36
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Gerran hildakoak eta zauritutakoak
- Euskara » Euskararen egoera

Laburpena:

Amorotoar batzuk hil ziren gerran. Sei-zazpi kontatu ditu. Mañariko batzuei gertatukoa kontatzen du. Gipuzkoarrak asko ibili ziren berarekin. Erdaldunekin ere konpontzen ziren, nahiz eta haiek euskaraz ez egiteko esaten zieten.

12. Nazionalen dominak eta koñaka

- **Erref:** AMT-002/022
- **Iraupena:** 0:01:46. **Hasi:** 00:52:36. **Bukatu:** 00:54:22
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Errepresioa

Laburpena:

<p>Nazionalekin ibili behar izan zuenean, dominak erabili behar izan zituen. Bota ere egiten zituen. Herri bat hartutakoan, koñakak ematen zieten.</p>

Transkripzioa

- Ez zenduen ibiltzen holan edo zintarik edo medallarik edo nazionalakaz ibili ziñenien? nazionalan bandokoa ziñela erakusten ebana?

- Bai, medallak eta zerak eukitten genduzan, bai. Horrek ebalten genduzan. Bittartie zanien jaurti be bai lantzien leku baten ziher ta... bueno!

- Eta "Pena de muerte"ak eta holan egon zien?

- E?

- "Pena de muerte"ak eta?

- Bai, egon zin horrek be. Horrek be bai, "Pena de muerte"ak eta bai. Hori esaten hasi naz... Franco, ba, gure ugezaba... Franco zan. Franco. Ta gero kantetan gendun, ba... hori: "entre Franco y..." zelan zan ha bestie? " Hemos [...] Norte y..." ez dakit zelakuk be, on ahaztuta daukadaz nik eta, baiña kantetan genduzan.

- A bai? Eta herri bat edo hartzen zan bakotxien, zelebren?

- Herri bat... saltaparapetos-ta emoten euskuen ordun. Haxe franku emoten euskuen guri.

- Zer?

- Saltaparapetosa esaten geuntson zerari: koñaka. Berotzeko ha emoten eben "por vencer", ta... Atakien-ta morukin-ta nahastien ibiltzen giñan ta.

- Ya, ya, horren zelebraziñoa.

Ahotsak.eus-eko edukiarekin sortutako dokumentu automatikoa.
2026-04-11

CC-by-sa | Ahotsak.eus
Badihardugu Euskara Elkartea
Markeskua Jauregia, 20600 Eibar
943121775 - ahotsak@ahotsak.com